

สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน

นายชัยวัฒน์ อามานอก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าระดับปริญญาตรี สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาประถมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-637-643-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**STATE AND PROBLEMS OF EDUCATIONAL MANAGEMENT OF SELF-RELIANCE
ELEMENTARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF
MAE HONG SON PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION**

MR. CHAIWAT ASANOKE

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the degree of Master of Education in Elementary Education**

Department of Elementary Education

Graduated School

Chulalongkorn University

Academic year 1997

ISBN 974-637-643-8

ชัยวัฒน์ อาฆานอก : สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน (STATE AND PROBLEMS OF EDUCATIONAL
ANAGEMENT OF SELF-RELIANCE ELEMENTARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF
THE OFFICE OF MAE HONG SON PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.
แรมสมร อยู่สถาพร, 504 หน้า. ISBN 974-637-643-8.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่ง
ตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน
ครูวิชาการโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียน รวมทั้งสิ้น 74 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งหมด 4 ชุด คือ แบบศึกษา
เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และการพรรณนาในรูปของ
ความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ในด้านการจัดระบบโครงสร้างของโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่จัดโครงสร้างทางการ
บริหารโรงเรียนในลักษณะของโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนมากมีนักเรียนเพศชาย และเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง โรงเรียนทั้ง
หมดได้รับงบประมาณจากการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด และมีปัญหาในด้านอาหารและเครื่องนุ่งห่มสำหรับนักเรียน
2) ในด้านนโยบายการจัดการศึกษาแบบพึ่งตนเอง โรงเรียนส่วนใหญ่รับนโยบายมาจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
โดยมีหลักการ คือ มุ่งเปิดโอกาสให้เด็กในวัยเรียนทุกคนเข้ารับการศึกษาอย่างครบถ้วน โรงเรียนทั้งหมดจะมีปัญหาโดยขาด
เอกสารที่เกี่ยวข้องให้ครูศึกษา 3) ในด้านการปรับและจัดทำหลักสูตรสำหรับโรงเรียนแบบพึ่งตนเอง โรงเรียนส่วนใหญ่
ไม่ได้ดำเนินการปรับและจัดทำหลักสูตรสำหรับโรงเรียนแบบพึ่งตนเอง 4) ในด้านการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนส่วนใหญ่
จัดเตรียมบุคลากรโดยจัดครูเข้ารับการอบรมหรือสัมมนา ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะ
ของนักเรียนในด้านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวด
ล้อมในโรงเรียน วัสดุและประเมินผลโดยการทดสอบ และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรประเภทกิจกรรมการทำสวนผัก และ
กิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ 5) ในด้านบริการที่ทางโรงเรียนจัดให้สำหรับนักเรียน โรงเรียนทั้งหมดจัดบริการเกี่ยวกับสุขภาพ
อนามัย และบริการอาหารกลางวัน ส่วนโรงเรียนบางโรงเรียนจัดบริการคัดผมนักเรียน บริการห้องสมุดโรงเรียนและบริการ
ความก้าวหน้าทางวิชาการ 6) ในด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนเขาและเชิงเขา มีสิ่ง
อำนวยความสะดวกและการหาเลี้ยงชีพประเภทบ้านพักนักเรียน ห้องน้ำนักเรียน สถานที่สำหรับปลูกพืชผักสวนครัว สถานที่
สำหรับปลูกไม้ผล สถานที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ และเครื่องมือการเกษตร 7) ในด้านการดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียน
ครูผู้สอนส่วนใหญ่จัดระบบโครงสร้างการปกครองในบ้านพักออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ เช่น จัดให้มีประธานบ้านพัก รองประธาน
บ้านพัก และสมาชิกบ้านพัก ซึ่งส่วนมากมีวิธีวางแผนการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบประจำวันโดยการจัดทำแผนงาน
เพื่อนำไปปฏิบัติล่วงหน้า

ภาควิชา.....ประถมศึกษา.....
สาขาวิชา.....ประถมศึกษา.....
ปีการศึกษา.....2540.....

ลายมือชื่อนิติกร.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

** C840913 : MAJOR EDUCATION ELEMENTARY
KEY WORD: EDUCATIONAL MANAGEMENT / SELF-RELIANCE ELEMENTARY SCHOOL

CHAIWAT ASANOKE : STATE AND PROBLEMS OF EDUCATIONAL MANAGEMENT OF
SELF-RELIANCE ELEMENTARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF
MAE HONG SON PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF.
RAMSAMORN YOOSATHAPORN, Ph.D. 504 pp. ISBN 974-637-643-8.

The purpose of this research was to study the state and problems of educational management of self-reliance elementary schools under the jurisdiction of the Office of the Mae Hong Son Provincial Primary Education. The population were administrators, academic teachers, teachers and students in total amounts of 74. The tools used were a Document Analysis Form, an Interview Form, and an Observation Form. The received data were analyzed by means of descriptive statistics (percentage) and content analysis.

The findings were as follow : 1) The majority of school organizational system management had been manipulated in the form of large school. Most of the students were Kareng boys. Every school was provided with budgets from the original office but still found that there were problems of food and apparel shortage. 2) Concerning the self-reliance education policy, the majority of the schools followed the Provincial Primary Office's. The main purpose was to create educational opportunities for children. The teacher's problem was the lack of concerning document. 3) For adjusting and creating the curriculum for self-reliance school, most of the schools did not work it out effectively. 4) Concerning the curriculum implementation, the majority of the schools prepared the staff by organizing seminars. Teachers prepared activities by emphasizing on the improvement of self-reliance learning skills. The materials were taken from natural resources and environments in school. The progression was evaluated by tests and extra curriculum activities concerning agriculture such as vegetables and animals. 5) Concerning services provided for students every school provided health services and lunch. Some schools provided hair-cutting service for students, library and academic innovations. 6) Concerning school general environments, the majority of the schools located on the mountains and hillside where the infrastructure were for living. The schools were arranged into students residents and toilets, vegetables and fruits areas, animal areas and agriculture materials. 7.) Concerning daily life within school, most of the teachers administered the structure by dividing into departments such as the president, vice president and the members of the resident. Mostly, there were plans of actions and daily responsibility which were always planned in advance.

ภาควิชา..... ประถมศึกษา.....

สาขาวิชา..... ประถมศึกษา.....

ปีการศึกษา..... 2540.....

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. แรมสมร อยู่สถาพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ตลอดเวลาที่ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แจมมณี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ จิตระดับ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาชี้แนะแนวทางในการวิจัย และให้ข้อคิดเห็นในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.สมเกียรติ ขอบผล อาจารย์บุญเอง วรราชาติ และอาจารย์ พูนศักดิ์ เป่าหยา ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้กรุณาเสียสละเวลาตรวจสอบและให้คำแนะนำ ในการแก้ไขปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอระลึกถึงพระคุณของคุณพ่อ บุญจันทร์ อาษานอก และคุณพี่ ประภัสสร อาษานอก ผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการวิจัย ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่ง ทำให้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย บรรลุผลสำเร็จด้วยดี

ชัยวัฒน์ อาษานอก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
วิธีดำเนินการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง.....	12
สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความจำเป็นในการพึ่งตนเอง.....	12
ความหมายของการพึ่งตนเอง.....	14
กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง.....	16
ประสบการณ์ในการจัดการศึกษาเพื่อการพึ่งตนเอง.....	18
โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเองของประเทศไทย.....	21
ประวัติความเป็นมาของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	21
จุดมุ่งหมายของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	22
ปรัชญาของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	23
ปรัชญาของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	23
นโยบายของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	23
วัตถุประสงค์ทั่วไปของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	23
วัตถุประสงค์หลักของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	24

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
หลักสูตรของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	24
เวลาเรียนของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	25
วัตถุประสงค์ของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	26
การจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	28
การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	31
การดำรงชีวิตประจำวันภายใน โรงเรียนของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง	31
สหกรณ์ของ โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	33
การพัฒนาตนเองและชุมชนของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	33
พัฒนานักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	34
ความแตกต่างของการจัดการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษาไทยในปัจจุบันกับ การจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	34
นโยบายในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษา.....	36
หลักสูตร.....	37
การนำหลักสูตรไปใช้.....	41
งบประมาณ.....	52
สภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน.....	53
บริการที่โรงเรียนจัดให้สำหรับนักเรียน.....	55
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	62
3 วิจัยดำเนินการวิจัย.....	67
ประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	67
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
การสร้างเครื่องมือ.....	75
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	82
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	83
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอข้อมูล.....	84

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการจัดระบบโครงสร้างของโรงเรียน.....	88
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านนโยบายการจัดการศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	114
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปรับและจัดทำหลักสูตรสำหรับ โรงเรียนแบบพึ่งตนเอง.....	116
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการนำหลักสูตรไปใช้.....	120
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริการที่ทางโรงเรียนจัดให้สำหรับนักเรียน.....	196
ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทั่วไปของโรงเรียน.....	206
ตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการดำรงชีวิตประจำวันภายในโรงเรียน.....	216
ตอนที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมครูและนักเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน.....	245
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	264
สรุปผลการวิจัย.....	267
อภิปรายผลการวิจัย.....	291
ข้อเสนอแนะ.....	328
รายการอ้างอิง.....	332
ภาคผนวก.....	340
ภาคผนวก ก ราชนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	341
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	342
ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรมการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาแบบ พึ่งตนเอง.....	494
ประวัติผู้เขียน.....	504

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามโรงเรียนประถมศึกษาแบบ พึ่งตนเอง.....	69
2 กรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย.....	76
3 โครงสร้างทางการบริหารของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	88
4 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	91
5 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง จำแนกตามสัญชาติและหลักฐาน ทะเบียนราษฎร.....	92
6 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง จำแนกตามชาติพันธุ์และ วัฒนธรรม.....	94
7 จำนวนนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง จำแนกตามประเภทของ นักเรียน.....	96
8 ภูมิสำเนาของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	97
9 งบประมาณของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	106
10 สถานภาพทั่วไปของครูผู้สอน.....	130
11 สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูด้านการเตรียมการจัดการเรียนการสอน.....	134
12 สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	144
13 สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน.....	155
14 สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูด้านการวัดและประเมินผล.....	162
15 สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	169
16 เขตพื้นที่บริการของโรงเรียนประถมศึกษาแบบพึ่งตนเอง.....	208
17 สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูผู้สอนด้านการปกครองระหว่างครูกับนักเรียน	216
18 สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูผู้สอนด้านกิจวัตรประจำวันของครู.....	225
19 สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติของครูผู้สอนด้านการจัดกิจกรรมนันทนาการ.....	234

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 แสดงปัจจัยและกระบวนการเรียนการสอน.....	28
2 แสดงกระบวนการพัฒนานักเรียนในบ้านพัก.....	32

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย